

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Kiss D. Csaba ügyvéd által képviselt I. rendű és II. rendű felperesnek a dr. Matuszka István kamarai jogtanácsos által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indult perében a Budapest Környéki Törvényszék 2018. november 15-én kelt 7.G.40.731/2017/12. számú ítélete ellen a felperesek által benyújtott fellebbezés folytán indult másodfokú eljárásban meghozta az alábbi

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

1.

A felperesek pontosított keresetükben az alperessel kötött, 2008. június 20-án kelt önálló zálogjoggal biztosított szabadfelhasználású kölcsönszerződés, valamint annak módosításaként létrejött gyűjtőszámlahitel igénybevételére vonatkozó szerződés alapján a 2012. június 27-én kelt közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozat 10.10. pontjának, valamint a 2011. július 29-én közokiratba foglalt áthidaló kölcsönszerződéshez kapcsolódó egyoldalú kötelezettségvállaló és tartozáselismerő nyilatkozatban a 7. oldalon található zárórendelkezések 4. bekezdésének, az alperes nyilvántartásain és üzleti könyvein alapuló, a kölcsöntartozás összegének meghatározására és a bírósági végrehajtás céljából készült közjegyzői ténytanúsítványra vonatkozó általános szerződési feltételek érvénytelenségének megállapítását kérték tisztességtelenség okán az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 209. § (1) bekezdése, 209/A. § (2) bekezdése és a 18/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontjai alapján.

2.

Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult, mivel álláspontja szerint a megállapítási kereset az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban rPp.) 123. §-ában foglalt feltételei nem állnak fenn, illetőleg a támadott rendelkezések alapján a bizonyítás terhe nem változik meg a fogyasztó hátrányára, így azok nem tisztességtelenek.

3.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította és kötelezte a felpereseket, hogy egyetemlegesen fizessenek meg az alperesnek 15 napon belül 30.000 forint perköltséget.

3.1.

Határozatában tényként állapította meg, hogy a felperesek mint adósok, valamint az alperes mint hitelező 2008. június 20-án önálló zálogjoggal biztosított szabadfelhasználású kölcsönszerződést kötöttek, melynek 1.1. pontja szerint az alperes a felperesek számára 82.268 CHF összegű kölcsönt nyújtott azzal, hogy annak forintban történő folyósítását legfeljebb 11.000.000 forint erejéig vállalta. A szerződésben rögzítették a kölcsön célját, illetőleg pénzügyi kondícióit és annak biztosítékaul önálló zálogjogot alapítottak a megjelölt ingatlanra.

A felperesek mint adósok és az alperes mint hitelező 2011. július 29-én ingatlan jelzáloggal biztosított áthidaló kölcsönszerződést kötöttek, melynek értelmében az alperes arra vállalt kötelezettséget, hogy jelzálogfedezet mellett 2.775.000 forint kölcsönt nyújt az adósok számára. A kölcsönszerződés biztosítékaul jelzálogjogot alapítottak a megjelölt ingatlanra. A szerződés megkötésének napján a felperesek közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot tettek, melynek 7. oldal 4. bekezdésében akként nyilatkoztak, hogy „Ügyfelek kijelentik, hogy a hitelezőnél és a zálogjogosultnál vezetett számlák a hitelező és a zálogjogosult bizonylatai, nyilvántartásai és üzleti könyvei alapján készített közjegyzői ténytanúsítványt elfogadják, az ingatlanvásárlási kölcsönszerződés szerinti kölcsön folyósításának időpontja, a folyósított kölcsön összege, valamint a jelen közjegyzői okirat szerinti jogügyletek alapján keletkezett, valamint fennálló kölcsön, járulék és egyéb tartozás mindenkori összege közokirati tanúsításaként.”

A 2008. június 20-án kelt kölcsönszerződés alapján a felperesek 2012. június 27-én közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatot tettek, melynek 10.10. pontja szerint kijelentették, hogy „mind Hitelezőnek - a képviselői által, a képviselők személyes büntetőjogi felelőssége tudatában tett - közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatát (a továbbiakban: közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozat) mind a Hitelezőnél vezetett számlák, a Hitelezőnél kezelt adatok, a Hitelező nyilvántartásai, üzleti könyvei alapján készült, közjegyzői okiratba foglalt közjegyzői ténytanúsítványt (a továbbiakban: közjegyzői ténytanúsítvány) elfogadják a Gyűjtőszámlahitel, valamint a módosított devizaalapú Eredeti Kölcsönszerződés alapján folyósított kölcsön összege folyósításának és lejáratának (esedékességének) időpontja, Gyűjtőszámlahitel, valamint a módosított deviza alapú Eredeti Kölcsönszerződés alapján folyósított kölcsön járulékai jogcímének, összegének (mértékének) és lejárat (esedékessége) időpontjának, a Gyűjtőszámla hitelre vonatkozó hitelkeret-szerződés valamint a módosított devizaalapú Eredeti Kölcsönszerződés alapján az Adós(oka)t teljesítési kötelezettségként, a Zálogkötelezettek a zálogtárggyal való helytállási kötelezettségként terhelő kötelezettségek, közöttük Gyűjtőszámlahitel, valamint a módosított devizaalapú Eredeti Kölcsönszerződés alapján fennálló kölcsön, járulék és egyéb tartozás jogcímének, lejárat (esedékessége) időpontjának, mindenkori összegének (mértékének) valamint más egyéb, a bírósági végrehajtás céljából szükséges ténynek, adatnak a közokirati tanúsításaként. Alávetik magukat annak, hogy ezeket - végrehajtási eljárás kezdeményezése esetére is - akár a közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozat, akár a közjegyzői tanúsítvány tanúsítsa.” (Az ítéltábla a szerződés szerint, az eredeti helyesírással rögzítette a feltétel szövegét.)

3.2.

Az elsőfokú bíróság ítéletének jogi indokolásában az rPtk. 209. § (1) és (5) bekezdésének, a 209/A. § (2) bekezdésének, az R. 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontjainak felhívását követően megállapította, hogy az rPp. 213. §-ában (helyesen 123. §-ában) írt feltételek fennállnak, mivel a felperesek jogkövetkezmény nélkül kérhetik a keresettel támadott kikötések érvénytelenségének megállapítását.

Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a per tárgyává tett rendelkezések nem tartalmazzak olyan kikötést, amely az alperest jogosítaná a szerződés bármely feltételének értelmezésére. Azok nem érintik, nem vonják el az alperessel szerződő felperesek arra vonatkozó kötelmi jogát, hogy az alperes szolgáltatásának megfelelőségét megítéljék és minősítsék (rPtk. 283. §), ezért nem minősülnek tisztességtelennek az R. 1. § (1) bekezdés b) pontja alapján sem.

A kikötések nem befolyásolják a kölcsönszerződésből eredő követelés kapcsán a végrehajtási záradék kiállításának feltételeit, tehát nem érintik a felek igényérvényesítési, illetve védekezési lehetőségeit, és nem hatnak ki a végrehajtási záradék alapján indult végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perekben a bizonyítási kötelezettség alakulására sem. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) szerződéskötéskor hatályban volt 21. § (1)-(2) bekezdéseinek és a jelenleg hatályos 23/C. § (1)-(2) bekezdéseinek értelmében a közokiratba foglalt kölcsönszerződés, illetve egyoldalú kötelezettségvállalás alapján az adós tartozásának már lejárt részleteire minden további feltétel nélkül, a szerződés felmondása esetén a teljes tartozás összegére pedig akkor van helye végrehajtási záradék kibocsátásának, ha a végrehajtást kérő az adós szerződésszegése miatt szintén közokiratba foglalt jognyilatkozattal felmondta a szerződést. Az, hogy ez utóbbi esetben a szerződésszegés valóban bekövetkezett-e, és így az emiatt közölt felmondás jogszerű-e, a végrehajtási záradék kiállítására irányuló kérelem elbírálása során érdemben nem vizsgálható, e vonatkozásban elegendő a végrehajtást kérő egyoldalú nyilatkozata. Az adós szerződésszegésének, illetőleg a felmondásnak a tényét, valamint a végrehajtást kérő nyilvántartásai szerint fennálló tartozás aktuális összegét a végrehajtást kérő egyoldalú nyilatkozata alapján rögzítő, a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 111. §-ában szabályozott közjegyzői okirat nem ügyleti okirat, hanem jogi jelentőségű tényeket rögzítő ténytanúsító okirat (közjegyzői tanúsítvány). Az ilyen okirat kiállítását a végrehajtást kérő akkor is kérheti a közjegyzőtől, ha erről az adóssal kötött szerződésben előzetesen külön nem rendelkeztek. Ha végrehajtási záradék kibocsátására sor kerül, az adós tartozását valóban csak az rPp. 369. §-a szerinti végrehajtás megszüntetés, illetve korlátozás iránti perben vitathatja, amely azonban a végrehajtási záradék és a közjegyzői tanúsítvány jogintézményére vonatkozó fentiek szerinti szabályaiból következik. A bizonyítási teher pedig a végrehajtás megszüntetés, illetve korlátozás iránti perben is az rPp. 164. § (1) bekezdése szerint alakul. Minderre tekintettel a kikötések nem fordítják meg a bizonyítási terhet a felperesek hátrányára, ezért nem tisztességtelenek az R. 1. § (1) bekezdés j) pontja alapján sem.

4.

Az ítélet ellen a felperesek terjesztettek elő fellebbezést, elsődlegesen annak megváltoztatása, a keresetnek helyt adó döntés meghozatala, másodlagosan a hatályon kívül helyezése iránt. Ezzel egyidejűleg indítványozták a másodfokú eljárás felfüggesztését az rPp. 152. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) előtt C-34/18. szám alatt folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig.

A fellebbezésben részletesen vitatták az elsőfokú bíróságnak az R. 1. § (1) bekezdés j) pontja kapcsán kifejtett érveit. Hivatkozásuk szerint a kikötések értelmében lemondtak arról, hogy vita esetén kétségbe vonják az alperes által meghatározott tartozásuk mértékét, melyből következően az alperes jogosult meghatározni és közokiratba foglaltatni a követelése összegét. Ezt a közokiratot a szerződés megkötésekor hatályos Vht. 21. § (1) bekezdése alapján végrehajtási záradékkal lehet ellátni, amely azzal jár, hogy a felpereseknek kell bizonyítaniuk az ellenük indított perben, hogy az alperes követelése részben vagy egészben megszűnt. Mindezek alapján a kikötések a felperesek terhére fordítják meg a bizonyítási terhet, hiszen főszabályként az alperest terheli a követelése összecszerúségének bizonyítása. Érvelésük szerint a kikötés hiányában a végrehajtás alapját nem képezheti az alperes által egyoldalúan kiállítandó ténytanúsítvány. A bizonyítási teher felperesek terhére történő megfordítása álláspontjuk szerint az Alap törvényben foglalt tisztességes eljáráshoz való jog megsértését is jelenti.

5.

Az alperes a fellebbezésre nem tett észrevételt.

6.

Az elsőfokú ítéletnek jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt, ezért azt az ítéletábra teljes terjedelmében vizsgálta felül.

7.

A fellebbezés nem alapos.

8.

A fellebbezés hatályon kívül helyezésre is irányult, az ítéletábra az eljárásnak az EUB előtt C-34/18. számon indított előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig történő felfüggesztését és a felfüggesztés okának megszűntét (az EUB 2019. szeptember 19-én született ítélete) követően ezt az indítványt vizsgálta elsődlegesen, mert annak megalapozottsága az érdemi felülbírálatot kizárná. A felperesek azonban a hatályon kívül helyezésre irányuló indítványuk konkrét okát nem jelölték meg, és az ítéletábra sem észlelt olyan hivatalból figyelembe veendő eljárási hibát, ami ezt indokolta volna, ezért az elsőfokú ítéletet érdemben vizsgálta.

9.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a rendelkezésre álló okiratok alapján kiegészíti a következőkkel.

A 2008. június 20-án kelt szerződés I. részének 2.4.1. pontja és a III. részének 8. pontja, illetőleg a 2011. július 29-én kelt szerződés 2.1.4. pontja és 9.7. pontja értelmében a kölcsön folyósításának feltétele a szerződések alapján készített egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat közokiratba foglalása.

10.

Az elsőfokú bíróság a fentieket meghaladóan a releváns tényeket megállapította, érdemi döntésével és indokaival az ítéletábra egyetért, ez utóbbit csak annyiban pontosítja, hogy mellőzi az indokolásból az rPp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállására vonatkozó megállapítást, mivel az 5/2013. számú PJE határozat 1. pontja szerint az rPtk. 239/A. §-a alapján a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni az rPp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását. Ezt meghaladóan az ítéletábra az elsőfokú ítélet indokainak megismétlése nélkül, a Pp. 254. § (3) bekezdése alapján utal a határozat helyes indokaira és csak a fellebbezésben foglaltakra tekintettel mutat rá az alábbiakra.

A kereset elbírálása során alapvetően azt kellett vizsgálni, hogy a közjegyzői ténytanúsítványra vonatkozó szerződéses kikötés - az általános szabályozáshoz képest - többletjogosultsággal ruházza-e fel az alperest, vagy hátrányosabb helyzetbe hozza-e bármilyen módon a felperest. Az rPtk. a tisztességtelenség megállapítását egyrészt a bíróság mérlegelésére bízta, másrészt pedig a mérlegelést kizárva, maga is nevesít tisztességtelenségi okokat. Ilyen feltételeket mindezen túlmenően külön jogszabály, így a 93/13. EGK Irányelv, illetve az annak való megfelelést szolgáló R. is meghatároz. Az R. 1. § (1) bekezdésének j) pontja szerint a fogyasztó és a gazdálkodó szervezet közötti szerződésben tisztességtelennek minősül különösen az a szerződési feltétel, amely a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára változtatja meg.

A bírói gyakorlat (EBH 2018.G.1., BH2018. 146.) már részletesen rámutatott arra, hogy a felek között létrejött kölcsönszerződés olyan tartalmú kikötése, amely szerint a felperes mindenkori

fizetési kötelezettségét illetően a banknál vezetett számlái és a bank nyilvántartásai, könyvei alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítványt fogadja el mint közhiteles bizonyítékot, az rPtk. 242. §-a szerinti joghatályos tartozáselismerő nyilatkozatnak - ahogy arra az elsőfokú ítélet helyesen utalt - nem minősül. Ebből következően a bizonyítási teher sem fordul meg, nem az adósnak kell bizonyítania, hogy az elismert tartozása nem áll fenn. A fél nyilatkozatához a tartozáselismerés jogkövetkezményei akkor fűződhetnek, ha a tartozás elismerése magyarázatot nem igénylő módon, kifejezetten és félreérthetetlenül történik. Ennek az elvárásnak pedig csak az olyan tartozáselismerő nyilatkozat felel meg, amelyet már fennálló, összszerszerűen meghatározott követelés tekintetében tettek meg. A per tárgyát képező szerződéses rendelkezés ilyenek nem tekinthető, e kikötés esetében ezért nem érvényesülnek a tartozáselismerés joghatásai.

A kikötés joglemondást tartalmazó felperesi nyilatkozatként sem értelmezhető. Az egyoldalú joglemondás fogalmi körébe ugyanis az a nyilatkozat vonható, amellyel a jogalany az őt kétségkívül megillető jogosultságról kifejezetten lemond. Az rPtk. 207. § (4) bekezdése értelmében az igényérvényesítésről vagy a vitatásról való lemondásnak félreérthetetlennek és határozottnak kell lennie, nincs helye a nyilatkozat kiterjesztő tartalmú értelmezésének. Polgári peres eljárásban a felek eljárási jogaira és kötelezettségeire - idetartozik a tényállítási és bizonyítási kötelezettségük, illetve lehetőségük is, amely peres státuszukból fakadóan a peres felek mindegyikét megilleti - az rPp. közjogi jellegű szabályai az irányadóak. Az rPp. kógens szabályait a felek szerződéses autonómiája nem törheti át.

Nem állítanak fel a keresettel támadott szerződéses kikötések a felek szerződésében olyan vélelmet sem, amelynek értelmében az alperes az igénye alapjául szolgáló, valamely egyébként bizonyítást igénylő tény egy attól különböző, másik tény bekövetkezésével és igazolásával bizonyíthatná, és így képes lenne elhárítani bizonyítási kötelezettségét a bizonyítást igénylő, döntő tényre nézve. A kölcsönszerződések támadott kikötéseinek ilyen tartalom nem tulajdonítható.

Mivel az adott kikötés a fentiek alapján sem tartozáselismerést, sem joglemondást nem tartalmaz és nem minősíthető vélelem hatásával bíró feltételnek sem, a bizonyítási kötelezettség alakulását, a bizonyítási eljárás lefolytatását nem befolyásolja, a bizonyítási terhet nem fordítja meg. Ez pedig azt is jelenti, hogy amennyiben az alperes a jelen szerződésből eredő követelését a felperessel szemben peres úton kívánja érvényesíteni, a perben az rPp. 164. § (1) bekezdése értelmében őt terheli annak bizonyítása, hogy a szerződés milyen tartalommal jött létre, ennek alapján milyen összeget folyósított a felperes részére, a felperes mennyit teljesített, és ennek eredményeként mekkora a felperes fennálló tartozása. Az alperes erre vonatkozó tényállításai - maga a ténytanúsítvány is - nyilvánvalóan a saját nyilvántartásán alapulnak, vita esetén azonban perben az alperesnek be kell mutatnia a nyilvántartás elszámolási elveit, módszereit és adatait, számításait le kell vezetnie (Kúria EBH 2018. G.1., BH2018. 146.). A fentieket támasztják alá az EUB C-34/18. sz. ítéletének az [53]-[59] pontjai is.

Maradéktalanul osztja az ítéletábla az elsőfokú bíróság azon álláspontját és az annak körében kifejtett indokokat is, hogy a közjegyzői ténytanúsítvány kiállítását és a végrehajtási záradék kibocsátását a végrehajtást kérő e szerződéses kikötés hiányában is ugyanilyen módon és tartalommal kérhetné (BH2018. 146.), ezért eredménytelenül hivatkozott a fellebbezés a szerződés megkötésekor hatályos Vht. 21. § (1) bekezdésében foglaltakra.

11.

A Fővárosi Ítéletábla a fentiekre tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét az rPp. 253. § (2) bekezdése

alapján - helyes indokaira tekintettel - helybenhagyta.

12.

A sikertelenül fellebbező felperesek a költségeiket maguk viselik, míg az alperes a másodfokú eljárásban nyilatkozatot nem terjesztett elő, így részéről számításba vehető perköltség nem merült fel.

Budapest, 2020. január 23.

. Sándor Ottó s. k.

a tanács elnöke

. Balsai Csaba Zoltán s. k.

előadó bíró

dr. Vasady Loránt Zsolt s. k.

bíró